

ӘОЖ 81'42; 801.7

Ы.М. Палтөре

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан, Алматы қ.
E-mail: yktyiar@inbox.ru

Құран мәтінінде кездесетін жүрек ұғымындағы лексемалар

Андағна. Мақалада Құран мәтіні аясындағы жүрек концептісі туралы сөз болады. Құран мәтініндегі «Жүрек» ұғымындағы лексемалар талдауға түседі. Әрбір лексеманың Құрандағы қай сүренің қай аяттарында кездесетіндігі кесте түрінде беріледі. Құран мәтініндегі жүрек концептісі имандылық тақырыбымен тікелей байланыста қарастырылатындығы тұжырымдалады. Құран мәтініндегі жүрек концептісінің қандай тіркестермен вербалданып отырғандығына да қысқаша шолу жасалады.

Түйін сөздер: жүрек, концепт, Құран, аят, мәтін.

Біз сөз еткелі отырған жүрек концептісі араб тілінде «Қалб» (القلب) деп аталады. Бұл сөздің тілдік мағынасы «ауытқу, ауыспалы» дегенді білдіреді. Осы жүрек концептісін татар тіліндегі әлемнің тілдік картасы (ӘТК) тұрғысынан қарастырған зерттеуші Р.Р. Данилова «...К «ключевым» концептам любого языка относится концепт «сердце», символизирующий центр человека – как биологический, так и духовный, и психологический. Функционирование этого концепта в ЯКМ отражает дуалистичность природы человека. Более того, именно концепт «сердце» в наибольшей мере выражает антропоцентризм языка [Цримова 2003], с позиции которого человек познает мир через осознание себя, своей деятельности в нем. Обращение к концепту «йөрәк» обусловлено тем, что он участвует практически во всех сферах человеческой жизни: эмоционально-чувственной, духовной, религиозной и др...» [1] деп тақырыптың маңыздылығын айқындай түседі. Біз осы шағын мақалада жүректің Құран мәтініндегі ұғымдарына тоқталуды мақсат етеміз.

Құран мәтінінде имандылық тақырыбы сөз болғанда жүрек концептісі иман ұғымымен астарласып бірге беріледі. Бұған қоса жүрек ақыл мен ұжданды [2, 17-б.] да қамтып жатқан жан-жақты терең ұғым ретінде қарастырылады. Енді бірде Құран мәтінінде жүректің ойланатын ағза екендігін меңзейтін аяттар

кездеседі. Мысалы, «Хаж» сүресінің 46-аяттыңда айтылған жүрек ақылдың ісіне негізделген. Осыларға қарағанда жүрек – терең ойлану, оқиғалардың бас-аяғын болжай білу; олардың себебі мен хикметін түйсінудің объектісі бола алады [2, 118-б.]. Міне, сондықтан Құрандағы жүрек ұғымындағы лексемалар тартымды тақырып болумен қатар діни жоралғыларды түсінуде, имандылық мәселесінде өте маңызды рөл атқарады.

Адамның ойлану процесі оның ақылы арқылы іске асатыны белгілі. Бірақ біз ақылмен бірге сезім мүшелерінің де ойлануға ықпалы болатынын жоққа шығара алмаймыз. Адам баласының дұрыс ой жүгірте алуы үшін мимен қоса басқа да сезім мүшелерінің де сау болуы қажет.

Құран мәтінінде «ақыл» ұғымы тура мағынасында қолданылмаған, ол көбіне «...ақыл жұмсап ойланбайсыңдар ма?» деген сияқты үлгілерде көбіне оның қызметін түсіндіретін аяттар кездеседі. Статистикаға жүгінсек:

لم يذكر لفظ "عقل" في القرآن الكريم كمصدر، وإنما ذكر الفعل "يعقل و يعقلون" 49 مرة.

«Ақыл» лексемасы Құранда түбір сөз ретінде кездеспесе де етістік түрінде «يعقل» (яқилу), «يعقلون» (яқилуун) үлгісінде 49 рет кездеседі [3].

Құран мәтініндегі ақылды – функционалды ақыл деуге болады. Осы тұста біздің айтпа-

ғымыз – жүрек ұғымы ақылды, ақыл жүгіртуді, ойлану мен түсінуді қамтитын ұғым болуымен қатар, мидың өзге де жүйелерін қамтитын адамның биологиялық, физиологиялық, психологиялық, моральдық және зиялылық жағын да білдіретін ұғым ретінде қабылдана алатындығы. Басқаша айтсақ, адам сенімінің, иманының орнығатын оның орталығы саналатын жүрек – ақылмен қоса адамның ішкі әлемінің барлығын қамтитын ұғым.

Осылайша, жүрек ұғымы – көбіне ойлану, білу, ақыл жүгірту сияқты саналы әрекеттердің орталығы ретінде танылады. Ақыл жүгіртудің кез келген түрі жүрекпен байланыстырылады әрі аталмыш қызметтер, ақылдың қызметі болғандығына қарағанда, иманның орталығы деп саналған жүректің ақылмен өте тығыз қарым-қатынасы бар екендігі аңғарылады. Осыдан кейін Құран аясындағы жүрек концептісі кез келген саналы іс-әрекеттердің орталығы болған теориялық ақыл деп тұжырымдауға болады.

Жүректің дәлел шығаратын, ақыл жүгіртегін әрекеттерді жүзеге асыратын теориялық ақыл екендігін Құрандағы: *لَا يَفْقَهُونَ بِمَا لَهُمْ قُلُوبٌ*

«...Олардың жүректері бар, алайда олар онымен түсінбейді»; [4, 7:179].

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِمَا أُوَادُّونَ يَشْمَعُونَ بِمَا

«...Олар жер жүзінде кезіп жүрмеді ме? Сонда олардың түсінер жүректері, естір құлақтары болса еді»; [4, 22:46].

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفَرَّانَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا

«...Олар Құранды түсінбей ме? Әлде олардың жүректері құлыптаулы ма?»[4, 47:24], – деген сияқты мағынадағы аяттардан иманның жүрек арқылы жүзеге асатын әрі растаудың мекені саналатын жүрек ақылға синоним сөз ретінде қолданылғандығын түсінеміз.

Құран мәтінінде әлем және әлемде болып жатқан құбылыстар жайлы ойланып-толғану, осылайша Жаратқан Иенің бар және Оның бір екендігін жіті түсіну сөзсіз адам ақылына тәуелді болып келеді. Мұндай ақыл Құранда көбіне *жүрек* ұғымымен түсіндіріледі.

Негізі ислам дүниетанымында ақылы жоқтың діні де жоқ. Сондықтан ақыл-есінен айырылған, ойлана алмайтын деңгейге жеткен адам діни жоралғыларды орындауға жауапты емес. Діндегі жауапкершілік балиғат жасына жету мен ақыл-естің дұрыс әрі азат (ерікті, бостандықта) болуымен басталады.

Ислам дінінде иманға қатысты мәселелер әу баста діни мәтіндерге (нақли) және ақли дәлелдерге сүйенетін мәліметтер. Иман ақылға, ақыл иесіне тән ұғым. Дінде иман мәселелерін ақыл арқылы анықтап, танып, дінге саналы тұрғыдан келу құпталады. Өйткені жаратқан Иенің бар әрі бір екендігін, бүкіл әлемнің жаратылуындағы, елші-пайғамбардың қажеттігі сияқты иманға байланысты тақырыптар, әу баста ақылға, ақыл жұмсауға негізделген нақты дәлелдер арқылы білдіріледі. Міне, сондықтан ақыл иман үшін қажетті шарт болып табылады. Егер ақыл болмаса, дұрыс иманның қалыптасуы мүмкін емес. Адамның болмысы да осыны талап етеді. Өйткені адамға күпірлік пен иман әу баста берілмеген. Құдай тағала адам баласына ақыл бергеннен кейін ғана жауапкершілік міндетін жүктейді. Адамдар өздеріне берілген ақыл арқылы Жаратқанын танып, оған иман келтіреді, сол иманды жүрегіне бекітеді. Осылайша, иман мәселесінде ақыл өте маңызды қызметке ие.

Араб тіліндегі «*қалб*» (القلب) сөзін кейде Құран мәтінінде «*Фуад*» лексемасы алмастырады. «*Фуад*» сөзі тілдік тұрғыда «бір нәрсенің ортасы, мәйегі» деген мағынаны білдіреді. Ол Құран мәтінінде жүрек сөзіне синоним ретінде беріліп, ақыл, түсінік мағынасында кездеседі. Дәлірек айтсақ, وردت كلمة " الفؤاد " في القرآن الكريم 16 مرة كلها بمعنى العقل والفهم.

«Құран мәтінінде фуад лексемасы 16 рет кездесіп, бәрі де ақыл мен түсінік мағынасында қолданылған»[5].

Мұнан басқа Құранда «*Садр*» сөзі де жүрек мағынасында кездеседі. Құран мәтінінде садрдың (көкіректің) өзіне тән ерекшеліктері баяндалады. Олар мыналар: Садрда (көкіректе) кенею не тарылып, қысылу, тұтығу процесі жүреді; Онда қорқу сезімдері пайда болады; Менмендік сезімдері де орын алады; Көкірек ызаланады. Әрі онда жек көру, ыза болу, кек сақтау қасиеттері бар; Көкірек сезімдерінің қатарына аса үлкейту мен ұлық ету сезімдері де жатады; Нәпсінің қажеттіліктері көкіректің де қажеттіліктері ретінде саналады; Шайтанның жасаған уәсүәсасы көкірек сезімдеріне жетеді; Адамның өз еркімен орындайтын іс-амалдарының бастауы садырда (көкіректе); Нәпсі дерттері мен ауруларының сезімдері көкіректерде орын алады.

Құран мәтіні аясында адамзат баласының *нәпсісі* мен *көкірегі* (садр), *жүрегі* мен *фуады*

(көкейі) бір-бірімен астарласып жатады. Бұл төртеуі адамзат баласын қоршап тұратын негізгі төрт шеңбер тәрізді. Бұл шеңберлердің ең үлкені – нәпсі. Ал оның ішіндегі одан кіші шеңбер – көкірек. Ал екінші шеңберден кішісі оның ішінде болатын шеңбер – жүрек. Міне, осы жүректе қалау ақылы орын алады. Үшінші шеңбердің ішінде орналасқан төртінші шеңбер – фуад (көкей).

Кейде *нәпсі* сөзі айтылғанда немесе оны сипаттағанда әлде оған бір нәрсені қосып айтқанда нәпсі жалпылама түрде қарастырылып, шеңберлерінің барлығы қамтылады. Ал кейде көкірек, жүрек, пікір, сана шеңберлері қарастырылуы мүмкін.

Сондай-ақ кейде көкірек сөзі айтылғанда немесе ол қандай да бір сипатпен сипатталғанда әлде оған бір нәрсені қосып айтқанда көкірек жалпылама мағынасында қарастырылып, оның ішіне *жүрек* пен *фуад* ұғымы да кіреді. Бірақ Құран мәтінінде кейде тек қана жүрек шеңбері, *фуад* шеңбері немесе көкірек аясына кіретін, бірақ жүрек шеңберінің артында тұратын шеңберлердің бірі ғана мақсат етілуі мүмкін. Сондықтан да Құран мәтініндегі жүрек концептісі өте күрделі ұғым. Өйткені кейде жүрек сөзі айтылғанда немесе ол қандай да бір сипатпен сипатталғанда не оған бір нәрсені қосып айтқанда жалпы «*жүрек*» мақсат етіліп, оның ішіне *фуад* ұғымы да кіріп кетуі мүмкін. Ал кейде «*жүрек*» деп айтылғанымен діттегені *фуад* ұғымына қатысты нәрсе болуы да ықтимал. Міне, сондықтан Құран мәтінін тәпсірлеуші (түсіндіруші, интерпретациялаушы) адам мәнмәтін аясында жүрек сөзінің діттеген мағынасын ашып оны сана, ғылыми ақыл деп орнына қарай нақты көрсеткені абзал. Себебі пікір ұғымында да жүрек бар, бұл – ғылыми жүрек; көкірек ұғымында да жүрек бар, бұл – адамның қалау ақылы.

Құран аяттары адам баласын ой жүгіртуге шақырғанда мәселе сана шеңберіндегі ақылдың қол жеткізген нәтижелерін бекіту және ғылыми ақыл мен санада орныққан танып-білу мен *хидаят* (туралық) сияқты нәрселерді орындауға жол көрсететін жалпы пікір шеңберінің іске түсуін мақсат ететіндігі аңғарылады. Құран мәтінінде бір нәрсенің кейбір түрлері айтылса, онда ол қалған барлық түрлерін де қамтитындығын жадымыздан ұстағанымыз жөн.

Жалпы айтқанда, жүрек шеңбері *нәпсі* шеңбері кіндігінің төңірегінде орналасқандықтан нәпсідегі қатты, күшті сырттан алған әсерлер оның тұңғығына жетіп, жүрек шеңберін жаулап алады. Егер сырттан алған әсерлер әлсіз болса, онда олар нәпсі тараптарында қалып қояды. Ал енді сырттан алған әсерлер орташа деңгейде болатын болса, онда олар көкірек шеңберіне жетуі мүмкін. Егер сырттан алған әсерлер өте жеңіл болса, онда олар *нәпсі* шеңберінің сыртында қалады.

Негізінде, жүрек шеңберіне жетіп, оны жаулап алған нәрселердің әрқашан дұрыс, ешбір күдік-күмәні жоқ ақиқат болуы шарт емес. Кейде жүрек шеңберіне жеткен нәрсе шындықтан ұзақ, бұзақы дерт немесе шағылысқан жалған болуы мүмкін. Өйткені жүрек (өзіне жеткен қандай да бір) сезімдер мен айғақтар және ой-пікірлерді өзіне көркемдеп, әсемдеп беретіндерден әсерленеді де оларды қабылдау үшін өз есігін айқара ашады.

Егер саналы қисын (ойлау) шындықтардың бірін дұрыс деп тапса, жүрек дереу оны қабылдап, өз шеңберінің аясына алады. Яғни жүрек оған сенеді. Бірақ жүрек оған толық сеніп, түбегейлі тыныштықта бола алмайды. Саналы қисын көру, есту, ұстау сияқты сезімдер арқылы оның шындық екендігін дәлелдеген жағдайда ғана жүрек оған кәміл сеніп, өз ділінің ортасынан орын алуына рұқсат етеді. Егер жүрекке жеткен шындықты саналы қисын сезімдер арқылы оның ақиқаттығын толық айқындап бере алмаса, онда жүрек оған күмәнмен қарап, дұрыс-бұрыстығына көз жеткізе алмай, сенімсіздік таныта бастайды. Бұның себебі – болмыстық жағдайынан емес, науқастық салдарынан болған өз жанарының қандай да бір кемшілігінен болуы ықтимал.

Кейде жүректің басқа *нәпсінің* шеңберлерінен келетін ғашықтық, шаһуат, қорқақтық, сараңдық, асығыстық сияқты сыртқы дерттік әсерлер себебінен шындықтан ұзап кетуі де бек мүмкін. Нәтижеде жүрек дертке шалдығады. Мұндай жағдайда жүректің көз жеткізетін жанарын қалың не жұқа перде басады. Осылайша жүрек жанарын перде басып оны тұтқындап тұрғанда жаман іс-әрекеттері арта түседі де күнәлары мен Алла тағаланың әмірлеріне бойсұнбаушылықтары көбейе түседі. Бұл бірте-бірте жүректі жаулап, оны толығымен орап алады. Сөйтіп, жүректі,

темірге түсетін тат тәрізді, тат басады. Бұл пікірді Құран мәтініндегі: **«Жоқ, бәлкім олардың жүректерін істеген қылықтарының таты басты»** [4, 83:14] – деген аят қуаттай түседі.

Жүректі тат басу салдарынан ол құлыптаулы тұрған үй іспеттес болып, ізгі амалдар мен һидаят (ақиқат) жолына кілтсіз ашылмайтындай кейіпке енеді. Кейде бұл жағдай насырға шауып, құлыптары мөрленіп, жүрек жанары ешнәрсе көрмейтін толық соқыр болып қалады. Мұндай жағдайда жүрек өз бойындағы жақсылық рухын жоғалтып, өлі, қатып жатқан тастай қатыгез болып шығады. Жүрек осындай жағдайға жеткенде оны қайта

тірілтіп, жөнге салу мүмкін болмайтындығы Құран мәтінінде айтылады. Өйткені ол қабірде жатқан естімейтін, көрмейтін мәйіт кейпіне енген деп тенеледі. Дәлірек айтсақ, Құранда: **«(Ей, Мұхаммед!) Шынында, сен өліктерге естірте алмайсың. Әрі бұрылып, қашқан саңырауларға да дауыс естірте алмайсың»** [4, 27:80] – деген аят кездеседі.

Құран мәтінінде *«Қалб, Фуад және Садр»* деген лексемалармен берілген жүрек мағынасындағы үш сөздің Құран мәтініндегі қай сүрелердің нешінші аяттарында кездесетіндігін білу үшін төмендегі кестені ұсынамыз.

№	Сүренің атауы	Жүрек ұғымында		
		Қалб	Фуад	Садыр
1	«Бақара» сүресі	7-ші; 10-шы; 74-ші; 88-ші; 93-ші; 97-ші; 204-ші; 225-ші; 260-шы; 283-ші аяттарда.	Кездеспейді	Кездеспейді
2	«Әли Имран» сүресі	7-ші; 8-ші; 126-шы; 151-ші; 154-ші; 159-шы; 167-ші аяттарда.	Кездеспейді	29-шы; 119-шы; 104-ші аяттарда.
3	«Ниса» сүресі	63-ші; 155-ші аяттарда.	Кездеспейді	90-шы аятта:
4	«Мәида» сүресі	13-ші; 41-ші; 52-ші аяттарда.	Кездеспейді	7-ші аятта:
5	«Әнғам» сүресі	43-ші; 46-шы аяттарда.	110-шы; 113-ші аяттарда.	125-ші аятта:
6	«Ағраф» сүресі	100-ші; 101-ші; 179-шы аяттарда.	Кездеспейді	2-ші; 43-ші аяттарда.
7	«Әнфал» сүресі	10-шы; 24-ші; 49-шы; 63-ші; 70-ші аяттарда.	Кездеспейді	43-ші аятта:
8	«Тәуба» сүресі	8-ші; 15-ші; 45-ші; 60-шы; 77-ші; 93-ші; 87-ші; 110-шы; 117-ші; 125-ші; 127-ші аяттарда.	Кездеспейді	14-аятта:
9	«Юнус» сүресі	74-ші; 88-ші аятта:	Кездеспейді	57-ші аятта:
10	«Һуд» сүресі	Кездеспейді	120-шы аятта:	5-ші аятта:
11	«Рағад» сүресі	28-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
12	«Ибраһим» сүресі	Кездеспейді	37-ші аятта: 43-ші аятта:	Кездеспейді
13	«Хижр» сүресі	12-ші аятта:	Кездеспейді	47-ші аятта: 97-ші аятта:
14	«Нахыл» сүресі	22-ші; 105-ші; 108-ші аяттарда.	78-ші аятта:	105-ші аятта:

15	«Исра» сүресі	46-шы аятта:	36-шы аятта:	51-ші аятта:
16	«Кәһф» сүресі	14-ші; 28-ші; 57-ші аяттарда.	Кездеспейді	Кездеспейді
17	«Таһа» сүресі	Кездеспейді	Кездеспейді	25-ші аятта:
18	«Әнбия» сүресі	3-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
19	«Хаж» сүресі	32-ші; 46-шы; 53-ші аяттарда.	Кездеспейді	46-шы аятта:
20	«Мүминун» сүресі	61-ші; 63-ші аяттарда.	78-ші аятта:	Кездеспейді
21	«Нұр» сүресі	37-ші; 50-ші аяттарда.	Кездеспейді	Кездеспейді
22	«Фурқан» сүресі	Кездеспейді	32-ші аятта:	Кездеспейді
23	«Шуғара» сүресі	89-ші; 194-ші; 200-ші аяттарда.	Кездеспейді	13-ші аятта:
24	«Нәміл» сүресі	Кездеспейді	Кездеспейді	74-ші аятта:
25	«Қасас» сүресі	10-шы аятта:	Кездеспейді	69-шы аятта:
26	«Ғанкабут» сүресі	Кездеспейді	Кездеспейді	10-шы аятта: 49-шы аятта:
27	«Рум» сүресі	59-шы аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
28	«Лұқман» сүресі	Кездеспейді	Кездеспейді	26-ші аятта:
29	«Сәждә» сүресі	Кездеспейді	9-шы аятта:	Кездеспейді
30	«Ахзаб» сүресі	4-ші; 10-шы; 26-шы; 32-ші; 53-ші; 60-ші аяттарда.	Кездеспейді	Кездеспейді
31	«Сәбә» сүресі	23-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
32	«Фатыр» сүресі	Кездеспейді	Кездеспейді	38-ші аятта:
33	«Саффат» сүресі	84-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
34	«Зумәр» сүресі	22-ші; 23-ші; 45-ші аяттарда.	Кездеспейді	7-ші; 22-ші аяттарда.
35	«Ғафыр» сүресі	18-ші; 35-ші аяттарда.	Кездеспейді	56-шы аятта:
36	«Фуссилат» сүресі	5-ші аятта:	Кездеспейді	80-ші аятта:
37	«Шура» сүресі	24-ші аятта:	Кездеспейді	24-ші аятта:
38	«Жәсия» сүресі	23-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
39	«Ахқаф» сүресі	Кездеспейді	26-шы аятта:	Кездеспейді
40	«Мухаммад» сүресі	16-шы аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
41	«Фатих» сүресі	16-шы аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
42	«Хужурат» сүресі	3-ші; 7-ші; 14-ші аяттарда.	Кездеспейді	Кездеспейді

43	«Қаф» сүресі	33-ші; 37-ші аяттарда.	Кездеспейді	Кездеспейді
44	«Нәжім» сүресі	Кездеспейді	11-ші аятта:	Кездеспейді
45	«Хадид» сүресі	16-шы; 27-ші аяттарда.	Кездеспейді	6-шы аятта:
46	«Мужәдала» сүресі	22-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
47	«Хашыр» сүресі	2-ші; 10-шы аяттарда.	Кездеспейді	9-шы аятта:
48	«Саф» сүресі	5-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
49	«Мунафиқун» сүресі	3-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
50	«Тағабун» сүресі	11-ші аятта:	Кездеспейді	3-ші аятта:
51	«Тахрим» сүресі	4-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
52	«Мүлік» сүресі	Кездеспейді	23-ші аятта:	Кездеспейді
53	«Хаққа» сүресі	46-шы аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
54	«Муддәссир» сүресі	31-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
55	«Нәзіғат» сүресі	8-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
56	«Мутаффифин» сүресі	14-ші аятта:	Кездеспейді	Кездеспейді
57	«Шарх» сүресі	Кездеспейді	Кездеспейді	1-ші аятта:
58	«Ғадият» сүресі	Кездеспейді	Кездеспейді	10-шы аятта:
59	«Һумаза» сүресі	Кездеспейді	7-ші аятта:	Кездеспейді
60	«Нас» сүресі	Кездеспейді	Кездеспейді	5-ші аятта:

Қорыта айтқанда, Құран мәтінінде жүрек ұғымы «Қалб», «Фуад» және «Садр» деген лексемалармен беріледі. Құранда «жүрек» концептісі мынадай тіркестермен вербалданады: «әл-қалб әл-мутмаин» (орныққан жүрек) [4, 13:28]; «әл-қалб әс-сәлим» (сау жүрек) [4, 26:89; 37:84]; «әл-қалб әл-муниб» (бейім жүрек) [4, 50:33; 10:75]; «әл-қалб әл-уәжил» (лүпілдеген жүрек) [4, 22:35; 23:60]; «әл-қалб әт-тақуа» (тақуалық еткен жүрек). [4, 22:32; 49:3]; «әл-қалб әл-марбутан» (байланған жүрек) [4, 18:14]; «әл-қалб әл-мухбатан» (берілген жүрек) [4, 22:54; 79:8]; «әл-қалб әл-муәллафағ» (қосылған жүрек) [4, 8:63].

Сондай-ақ Құран мәтінінде «Қара жүрек» мағынасында: «әл-қалб әл-зауған» (қыңыр

жүрек) [4, 3:7]; «әл-қалб әл-зафилә» (қаперсіз жүрек) [4, 18:28]; «әл-қалб әл-қасий (қатайған жүрек) [4, 22:53]; «әл-қалб әл-муғлафә» (перделі жүрек) [4, 2:88; 4:155]; «әл-қалб әл-марид (дертті жүрек) [4, 2:10; 9:12]; «әл-қалб әл-мутақаббир» (менмен жүрек) [4, 16:22; 9:8]; «әл-қалб әл-мунафиқан» (екіжүзді жүрек) [4, 48:11; 59:14]; «әл-қалб әл-әғман» (соқыр, көр жүрек) [4, 22: 46]; «әл-қулуб әл-махтуман» (мөрленген, бекітілген жүрек) [4, 2:7]; «әл-қулуб әл-матбуға» (бітелген жүрек) [4, 47:16; 63:3]; «әл-қулуб әл-макнунан» (перделі жүрек) [4, 41:5]; «әл-қулуб әл-муқфәлаһ» (құлыпталулы жүрек) [4, 47:24]; «әл-қулуб әл-ләһия» (лаққан жүрек) [4, 21:3].

Құранда имансыздардың жүректері: «әл-марад» (дертті жүрек) [4, 2:10]; «әл-хатым»

(бітеу жүрек) [4, 2:7]; «*әт-табь*» (бітелген жүрек) [4, 63:3]; «*әд-диқ*» (тар жүрек) [4, 6:125]; «*әл-хамия*» (надан жүрек) [4, 48:26]; «*мункара*» (қарсы жүрек) [4, 16:22]; «*әл-инсираф*» (теріс айналған жүрек) [4, 9:127]; «*әл-қасуа*» (қатайған, қатты жүрек) [4, 2:74]; «*әр-рин*» (тат басқан жүрек) [4, 83:14] деген сияқты үлгілерде сипатталады.

Осылайша, Құран мәтіндегі жүрек концептісі имандылық аясында түсіндірілетіндігін аңғартады.

Әдебиеттер

1 Данилова Р.Р. Концепт «Йөрәк» («Сердце») в татарской языковой карта мира: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. – Казань, 2009. – 25 с.

2 Мұхаммед Али. Мәһумул-Акл уәл-Калб фил-Куран уәс-Сүнне. – Бәйрут, 1983.

3 <http://ejabat.google.com/ejabat/threadtid=07b14121f7518149>

4 Халифа Алтай. Құран Кәрім қазақша мағына және түсінігі. – Алматы, 2000. – 476 б.

5 <http://www.odabasham.net/show.phpsid=31078>

Ы.М. Палтөре

Лексемы в значении «Сердце», встречающиеся в тексте Коран

В данной статье рассматривается концепт «Сердце» в свете текста священной книги Коран. А также дан анализ связи концепта «Сердце» с лексемами в значении «Сердце», встречающимися в тексте Коран.

Ключевые слова: Текст, Коран, аят, сердце, вера, Аллах.

Y.M. Paltore

Tokens within the meaning of "Heart" in the text the Quran

This article discusses the concept of "heart" in the light of the text of the holy book Quran. As well as an analysis of the context of the concept "Heart" with tokens in the meaning of "heart" in the text the Quran.

Keywords: text, Quran, verse, heart, faith, Allah.